

הלכה כחכמים.

כתב הרמב"ם שתנופה שניה היתה עם הלחם. וצ"ע, הרי לדעת חכמים משוים תנופה לאחר שחיטה לתנופת שלמי יחיד, וא"כ לכאורה אין להניף עם הלחם (ע' זבח תודה ושפת אמת).

ג. חמשה שהביאו קרבן אחד – אחד מניף בשביל כולם.
השולח קרבנותיו ממדינת הים – הכהן מניף עבורו.

ד. שלמי יחיד טעונים סמיכה ותנופת חזה ושוק ואימורים (כמפורש בכתוב), ואינם טעונים תנופה מחיים. מיעטה תורה בשלמי ציבור אתם – ולא שלמי יחיד.
שלמי ציבור טעונים תנופה חיים (כמפורש) ושחוטים (גלמדים משלמי יחיד), ואינם טעונים סמיכה. שכן הלכה מסיני – שתי סמיכות בציבור [– פר העלם דבר ושעיר המשתלח] ותו לא (ע"ע להלן צב).
אשם מצורע טעון סמיכה (כשאר קרבנות. וישנה דעה שאינו אלא מדרבנן. ע' זבחים לג) ותנופה חי (כמפורש), ואין טעון תנופה שחוט. מיעטה תורה בשלמי יחיד אתו.

קח. מנין ששיירי מצוה מעכבים את הפורענות? האם כשר לומר 'גירא בעיניך השטן'?

שיירי מצוה מעכבים את הפורענות – מתנופה שהיא שירי מצוה כלומר שאינה מעכבת הכפרה (כדלהלן צב:), ועוצרת רוחות רעות וטללים רעים.
רב אחא בר יעקב היה מוליך ומביא את הלולב ומראה ואומר, גירא בעינא דשטן. ודחו ואמרו שאין לעשות כן, משום שיבוא להתגרות בו.

דף סג

קט. א. מה בין מחבת למרחשת?

ב. האומר 'הרי עלי מרחשת' – מה דינו?

ג. מהי מנחת 'מאפה תנור', ממה היתה עשויה וכיצד היה קידושה ועשייתה?

א. רבי יוסי הגלילי אומר (על פי מסורת קבלה): מרחשת יש לה כיסוי, מחבת אין לה כיסוי.
רבי חנינא בן גמליאל אומר: מרחשת – עמוקה [דומה כמין כלבוס עמוק, וכשבצק מונח בתוכו דומה כתפוחי הכרתיים (כצ"ל. ריעב"ץ). ובלוטי היוונים – דברי בית הלל] ומעשיה רוחשים (=רכים, נדים כשנוגעים בהם). מחבת – צפה (=שאיין לה תוך) ומעשיה קשים.
הלכה כרבי חנינא בן גמליאל. ולפי זה גם אם לא יעשה כיסוי למרחשת – אין חשש בדבר. והוא הדין אם עשה כיסוי למחבת – כשר (לקוטי הלכות).
ה'מחבת' וה'מרחשת' הנן שני סוגי מנחות נדבה, והאומר 'הרי עלי במחבת' – לא יביא במרחשת, וכן להפך. ואין להביא מנחה שחציה מעשה מחבת וחציה מעשה מרחשת – שהרי שני קרבנות נפרדים הם. (ואף בדיעבד – לא יצא. כן מבואר בדברי ר' יוסי בר' יהודה. ולא משמע שנחלקו בו).

ב. 'הרי עלי מרחשת' (ולא 'במרחשת', או 'מנחת מרחשת') – בית שמאי אומרים: יהא מונח עד שיבוא אליהו, כיון שיש ספק בדבר האם כוונתו לנדב כלי מרחשת או מנחת מרחשת (כ"פ רש"י לפנינו. וכ"פ התוס'. ע"ש).

הסיקו התוס' שמדובר כגון שהפריש מעות והקדישן ל'מרחשת' כפי מה שיוכרע במשמעות הלשון, וכיון שאין ללשון הכרע – אין לו תקנה בספק. אבל באופנים אחרים, יש לו להביא כפי כל המשמעויות האפשריות, לצאת מן הספק. ובספר קרן אורה צידד לומר, כיון שיצא נדרו מפיו בלשון מסופק, מראש לא חל עליו חיוב ברור, הלכך יהא מונח. בית הלל אומרים: כלי היה במקדש ו'מרחשת' שמו, וזוהי נדבתו.

ג. מנחת מאפה תנור היא מנחת רשות, כלומר מנחת נדבה. ובאה משני סוגי לחם אפשריים: עשר חלות או עשרה ריקיקים. לדברי רבי שמעון כשר להביא מחצה חלות ומחצה ריקיקין (שהרי שניהם קרבן אחד). רבי יהודה חולק כי קרבנות נפרדים הם (בשמן, בשמן – חילק), והלא צריך להביא קרבן אחד (קרבן מנחה מאפה תנור) ולא שנים ושלשה קרבנות. ולשיטתו כשר בדיעבד כשהביא מחצה ומחצה. ואילו לדעת רבי יוסי בנו פסול אף בדיעבד (שהוקשו בכתוב למחבת ומרחשת ולחֶרְבָה ובלולה, כשם שאי אפשר להביאם מחצה מחצה כך בחלות וריקיקין, כפרש"י).

הלכה כרבי יהודה (מנחת חינוך קטז, ב קמ"ג, ויש מצדדים שמא הלכה כרבי יוסי בר"י שאף בדיעבד לא יצא (ע' משל"מ מעה"ק יו"ה; ליקוטי הלכות; יד דוד. וע"ע קרן אורה). בהקדשת הסולת יאמר, על מנת לאפותה בתנור אני מקדישה (כן דרש רבי שמעון מהכפלת תנור). רבי יהודה דרש הכפלת 'תנור' לדרשה אחרת. והרמב"ם השמיט דין זה. על מתן שמן ויציקה ובלילה במאפה תנור – ע' להלן עה; מג"ח קטז, י; חזו"א כה. לאחר מכן אופה בתנור שבמקדש עשר חלות או ריקיקים. ועדיין אינם מתקדשים קדושת הגוף – כדברי רבי שמעון, וכשר לאפותם חוץ לעזרה. ויש תנאים החולקים (כדלהלן עב). הרמב"ם פסק תנור מְקַדֵּשׁ (ע' הל' מעה"ק יב, כג; תמידין ומוספין ה, ז וכו"מ, ושם ה, ז). ולפי מה שכתבו התוס' להלן (עד סע"ב) לפי מה שדייקו מסתם משנה דהתם אין תנור מקדש. אחר אפיייתם פותתם ומערבם עד שמתחזרים לסלתם, בוללם בשמן (את החלות. ע' טה"ק; חזו"א כה, ב) וקומץ. לדברי רבי שמעון שיכולות לבוא משני מינים גם יחד – קומץ משניהם. ואם קמץ ועלה בידו אחד על שניהם – יצא.

אפייית המנחה בתנור דוקא, לא מאפה רעפים ולא ביורות הערביים. מאפה כופח (= מין תנור קטן, מקום שפיתת קדרה אחת) – לדברי תנא קמא לא יביא, ולרבי יהודה יביא אם ירצה (תנור תנור שתי פעמים). לתנא קמא אף בדיעבד פסול. וכן הלכה (לקוטי הלכות עפ"י התוספתא ועוד).

פרק ששי

- ק"י. א. מהי כמות השעורים ממנה היתה באה מנחת העומר?
ב. האם יש חילוק במעשה קצירת העומר, כשהיתה באה בחול וכשהיתה באה בשבת?
א. לדעת חכמים, העומר היה בא משלש סאים (= איפה אחת) שעורים, מנפם ומעמידם על עשרון (והעמר עשרית האיפה הוא).

לדברי רבי ישמעאל, זהו דוקא כשבא בשבת, שאין להרבות יתר על מידה זו כי אפשר לברור סלת מובחר ע"י הרקדה מרובה, אבל כשבא בחול – מצוה להביא חמש סאים, ומהם לנפות עשרון. (יחס של 3/50), שכן משובח הדבר יותר, להוציא מעט סלת דק היוצא ראשון.

ב. לדברי חכמים במשנתנו, לא היה הפרש בין חול לשבת בקצירת העומר, לא בכמות ולא באופן העשייה. לדברי רבי ישמעאל היה חילוק בכמות הנקצרת, כנזכר. לדברי רבי חנינא סגן הכהנים, בשבת היה נקצר ביחיד ובמגל אחד ובקופה אחת, ובחול – בשלשה, לעשות לו פרסום, מפני הבייתוסין. ולחכמים – אף בשבת היה נעשה בשלשה. [ישנה דעת תנאים שאין קצירת העומר דוחה שבת כלל, כדלהלן עב].

דפים סג – סד

קיא. באלו מצוות הדוחות את השבת, נחלקו חכמים האם יש למעט במלאכות כשאפשר, אם לא? מהן הסברות המיוחדות שבכל מקום ומקום?

המצוות שנחלקו בהן תנאים האם ממעטים בהן בשבת; כאמור, לרבי ישמעאל מיעטו מן הכמות הנקצרת בחול. ולחכמים לא מיעטו. מצד אחד כאשר בא מעט מתוך כמות גדולה הרי זה הידור מצוה ושבת. מצד שני מוטב להרבות במלאכה אחת – הרקדה – כדי להוציא קמח מובחר, ולא להרבות במלאכות הרבה; קצירה, זריה, ברירה וכו' שלא לצורך (ע' ר"ג).

וכן נחלקו תנאים האם אדם אחד קוצר את העומר שבא בשבת, ובמגל אחד ובקופה אחת (ר' חנינא סגן הכהנים), או בשלשה כבכל שנה (חכמים). כאן צורך גבוה נעשה כהלכתו, בין שנעשה באחד בין בשלשה, ואין הפרש בהידור המצוה כשלעצמה. אלא יש כאן סברה אחרת – לפרסם הדבר, כדי להוציא מלבן של צדוקים.

הפשט הפסח בי"ד שחל להיות בשבת – נחלקו חכמים האם מפשיטים עד החזה בלבד לצורך הוצאת האימורים (ר"ש בנו של ריב"ב), או מפשיטים את כולו (חכמים). כאן הנידון שונה כי כבר נעשה צורך גבוה ואין בהמשך ההפשטה צורך לפסח, מאידך יש כאן סברה אחרת להתיר – משום בזיון קדשים. א. הוא הדין לשאר קרבנות ציבור. או אפשר שדוקא בפסח התירו חכמים מפני שעיקרו בא לאכילה (תוס').

ב. יש לשמוע מדברי הרמב"ם (קרבן פסח א, יד טז) שפוסק מפשיט את כולו. ונראה שלדבריו היה מוציא האימורים לאחר גמר ההפשט, ולא כמשמעות הסוגיא בשבת (קלב כדפרש"י) שהיה מוציאים כשהגיע לחזה (עפ"י שאגת אריה נא).

חילול שבת לצורך הגדת עדות החודש, כשהירח נראה בעליל; לחכמים – מחללים, ולרבי יוסי אין מחללים. כאן אין קעת שום צורך גבוה ולא ניתנה שבת לידחות כלל, שלא כבנידונים דלעיל. מאידך יש הטר משום פעמים אחרות שיימנעו מלבוא לב"ד גם כשלא יראה בעליל.